

Проблеми сучасного підлітка на етапі дорослішання (ADOLESCENCE) (на основі матеріалів зарубіжних інтернет-публікацій)

Проблеми підліткового віку знаходяться у центрі уваги не тільки вітчизняних, але й зарубіжних психологів. У статті представлено аналіз Інтернет-публікацій щодо проблем підліткового віку та причин їх виникнення. У центрі уваги – дослідження американських та європейських психологів, які пояснюють причини факторами фізіологічного дозрівання, недоліками виховання, низьким рівнем прагнення підлітка до саморозвитку. Особливий інтерес представляє класифікація проблем: вплив ЗМІ, потреба створювати «імідж» тіла, мобінг. Крім того, представлена інформація про типи виховання, які породжують ці проблеми. Посилання на результати емпіричних досліджень надають багатий матеріал для корекції проблем у підлітковому віці.

Ключові слова: дорослішання, інфантилізм, дозрівання головного мозку, взаєморозуміння, підліток.

Проблемы подросткового возраста находятся в центре внимания не только отечественных, но и зарубежных психологов. В статье представлен анализ интернет-публикаций о проблемах подросткового возраста, причинах их возникновения. В центре внимания исследования американских и европейских психологов, которые поясняют причины факторами физиологического созревания, недостатками воспитания, низким уровнем стремления подростка к саморазвитию. Особый интерес представляет классификация проблем: влияние СМИ, потребность создать «имидж тела», моббинг. Кроме того, представлена информация о типах воспитания, которые порождают эти проблемы. Ссылки на результаты эмпирических исследований дают обширный материал для коррекции проблем в подростковом возрасте.

Ключевые слова: взросление, инфантилизм, созревание головного мозга, взаимопонимание, подросток.

Звернення саме до публікацій англійських та американських психологів, психотерапевтів, психоневрологів пояснюємо наступними причинами. По-перше, всі проблеми у розвитку особистості підлітка, які з'являються за межами України, через невеликий проміжок часу «мігрують» до нас. По-друге, існують різні можливості у проведенні наукових досліджень за кордоном

та в Україні. Відкриваючи сучасне американське наукове видання з будь-якого напрямку психології, бачиш, що кожен параграф має безліч посилань на численні експерименти [1;3;4].

Значний інтерес викликають у дослідників проблеми, пов'язані з перехідним періодом підліткового віку, який прийнято називати «дорослішання». Як відомо, проведена значна кількість досліджень та багаторазових спроб визначення специфіки даного періоду у різноманітних як вітчизняних, так і зарубіжних класифікаціях. Загальноприйнятої класифікації вікових періодів розвитку людини не існує. Але у значній кількості вже існуючих спостерігаються деякі схожі тенденції та спорідненість у різних вікових періодах.

У світлі теми статті слід звернутися до поняття «*adolescence*», що перекладається з англійської мови як «юність», «дорослішання», «підростання» та означає перехідний етап від підліткового до юнацького віку. Слід зазначити, що цей досить складний період розвитку підлітка не виділяється окремо в існуючих класифікаціях вікового розвитку, та, відповідно, не є достатньо вивченим. Якщо проаналізувати більшість існуючих класифікацій вікового розвитку, узагальнені А.А.Реаном [2], то можна дійти такого висновку: вивчати підлітковий та юнацький вік потрібно у єдності, як передбачає міжнародна традиція, означати його терміном «підлітковий вік», але розподіляти його на ранній (до 14 років) та старший підлітковий або «дорослішання» (до 19 років), що відповідає вітчизняній традиції виділяти підлітковий та юнацький вік. Такої точки зору притримуються Д.І.Фельдштейн, В.Квин, Г.Крайг, Ф.Райс.

У існуючих класифікаціях, хоч і є спроба виділити саме період «дорослішання», але чіткості у його визначенні, вікових меж початку-кінця, специфічних ознак періоду не існує. Тому ми поставили за мету проаналізувати сучасні наукові Інтернет-публікації щодо періоду дорослішання та спробувати визначити його основні ознаки.

Було проаналізовано 57 публікацій англійськомовних дослідників (за період з 2009 по 2011 рік), які вміщено на відповідних сайтах [5]. У перекладі статей допомогла випускниця факультету іноземних мов інституту К.Бессонова.

Як вже зазначалося, закордонні можливості досліджень значно відрізняються від вітчизняних це і великі вибірки, можливість висувати констатуючі гіпотези з наступного ґрунтовною перевіркою, робити цікаві відкриття у результаті багаторічних спостережень [4].

Правда, деякі дослідники (зокрема, американський психоневролог Шеріл Гей Столберг) вважає, що сьогодні фінансування недостатнє: потрібно краще вивчати діяльність мозку (за допомогою сучасної апаратури), проводити лонгїтуди, вивчати розвиток дітей, що народилися з «пробірки», досліджували стан дитини після серйозних операцій тощо.

Здається, не існує тієї сфери життя, у яку глибоко не занурилися би зарубіжні дослідники. Наприклад, Роджер Р.Хок у своїй книзі «40 исследований, которые потрясли психологию» представляє результати експерименту Мастерса та Джонсона, який проводили з метою збору інформації для лікування сексуальних розладів. У ході експерименту потрібно було простежити за статевим актом з детальною фіксацією всіх його етапів. Для цього була сформована репрезентативна вибірка: 694 добровольці з різних прошарків населення погодилися стати учасниками експерименту [3].

Підводячи підсумки, ми можемо однозначно сказати: в Україні фінансування науки практично немає, тому знайомство з результатами сучасних добре фінансованих зарубіжних досліджень може значно поширити наші знання вікової, педагогічної, соціальної, диференційованої психології, психофізіології.

Всі проаналізовані Інтернет-публікації можна умовно розподілити на три групи.

I. Дослідження ділянок головного мозку підлітка, їх вплив на поведінку та афективну сферу.

Професор психології Дженіс Юраско (штат Іллінойс) у лонгїтудному дослідженні визначав, як змінюються ті ділянки мозку підлітка, які відповідають за планування дій та соціальну поведінку. Спочатку досліди проводилися на щурах, які мають схожий до людського генетичний код. Так, самці та самки, у процесі дорослішання, втрачали нейрони у цих ділянках. Те ж саме відбувалося у підлітків. При цьому, дівчата втрачали на 13% більше нейронів саме у тих ділянках, які відповідають за планування дій. Нейрони не трансформувалися, а вмирали. Висновок, який зробив дослідник: процес перебудови цієї ділянки – ознака того, що людина дорослішає. Результати було викладено у статті «Особистісний функціональний код».

Проблемами змін у мозку у процесі дорослішання (зокрема, при скоєнні злочину підлітками) переймався професор психології у галузі особистісного розвитку Лоуренс Стайнберг (університет Філадельфії). Спостерігаючи за судами над малолітніми злочинцями-підлітками (які заподіяли смерть дорослій людині),

визначив, що підлітки з їх підвищеною імпульсивністю, шукають привід для thrilles (жахів) у будь-якому вигляді, не думаючи про наслідки та всіляко виправдовуючи себе. Додатково, за допомогою магнітно-резонансної терапії, встановлено, що та частина мозку (прифронтова), яка відповідає за контроль над власною поведінкою, задіяна у складних процесах прийняття рішень, планування, порівняння ризиків у період дорослішання, навіть у 20 років недостатньо зріла. Ця частина мозку змінюється, але у заключній фазі розвитку. Такий факт пояснює легке занурення підлітка у різні негаразди, його прагнення до ризику. Це не тільки наслідки активного вироблення гормонів, а й підтвердження статусу сильного. Але, все одно, надання прав водія машини у 18-19 років (у США) зарано, водіння відбувається, як правило, без аналізу наслідків при перевищенні швидкості тощо.

Те ж стосується і віку настання кримінальної відповідальності. Вчені-неврологи та криміналісти Британської наукової спільноти вважають, що вік настання кримінальної відповідальності потрібно підвищити. На їх думку, деякі відділи головного мозку не досягають зрілості до 20 років, тому вік 10-12 років (при якому пропонують ввести кримінальну відповідальність у Північній Ірландії, Великій Британії, Уельсі) занадто малий. Частини мозку, які відповідають за операції прийняття рішень та їх оцінку, знаходяться у процесі розвитку.

Американські вчені виділили спеціальну ділянку мозку (мозкову мигдалину), що відповідає за інстинктивні реакції – страх, агресивну поведінку. Ця ділянка розвивається доволі рано. Тому підліток не продумує свої подальші дії, не прогнозує можливі наслідки своїх вчинків, невірно трактує соціальні норми, традиції, стає учасником правопорушень. А ділянка, яка контролює вчинки, допомагає думати перед тим, як сказати (зробити) продовжує зріти, змінюватися, розвиватися і у дорослої людини.

II. Сучасні проблеми періоду дорослішання.

Основна інформація була отримана нами при аналізі журналу «PSYCHOLOGY TODAY». Він містить 3 блоки інформації у розділі «Adolescence»: наукові роздуми про дорослішання; формування духовного здоров'я підлітка; девіантна поведінка, її причини, наслідки, шляхи корекції.

Саме в означеному журналі ми вибрали основні проблеми періоду дорослішання.

1. Стан афективної сфери, депресія у підлітків. Вона викликана невпевненістю у собі, низьким рівнем домагань, шкіль-

ною неуспішністю, що приводить до пошуку друзів серед таких же невдах, занурення у девіантні угруповання. «Devil may care» («диявол» піклується про поведінку») такого підлітка. Американські дослідники визначають шляхи вирішення подібних проблем (які практично збігаються з результатами вітчизняних досліджень): враховувати провідну діяльність (потребу у спілкуванні), вчити основам спілкування, встановленню міжособистісних зв'язків, не залишати підлітка наодинці з проблемами, підвищувати допоміжну роль дорослого у житті підлітка. Підлітка потрібно навчити дякувати, відрізняти погане та хороше.

2. Підліток та ЗМІ. Американський науково-популярний журнал «Знамя жизни» у 2010 році вміщує результати досліджень китайських вчених щодо впливу Інтернету на емоційну сферу підлітків. Ними було діагностовано 1000 студентів коледжу у Гуанджоу та зафіксовано зростання рівня жорсткої агресії та депресії серед патологічних користувачів Інтернетом. Повторне опитування: «Як часто ви відчуваєте почуття пригніченості у стані off line» показало, що 94% респондентів почуваються краще.

У цьому журналі також вміщено результати лонгітюдного дослідження впливу часу, проведеного підлітком перед екраном телевізору на появу депресивного стану у майбутньому. Досліджено 4150 підлітків, які на початку експерименту були у стабільному емоційному стані (вони проводили біля телевізору більше 9 годин на тиждень). Через 7 років більш ніж 7% респондентів відчували симптоми затяжної депресії, 17% були у пригніченому стані (при цьому депресивні симптоми у хлопців проявлялися яскравіше, ніж у дівчат). Доктор психології з Пітсбурга Брайен Праймік вважає, що причина цього криється у перегляді відповідних програм наодинці.

Лоуренс Тілен (медична школа, Австралія) також підтверджує вплив Інтернету на емоційну сферу підлітка. Зокрема, комп'ютерних ігор «Квест», у яких потрібно виконати набір відповідних завдань за алгоритмом. Визначено, що поразка у такій грі сприймається набагато трагічніше, ніж у реальному житті. Найбільш пригнічено відчувають себе дівчата у віці 12 років, у 17 років рівень пригніченості збільшується. На їх емоційний стан спробували впливати медикаментозно (прозак та плацебо) та визначили: результат однаковий. З цього можна зробити висновок – велику роль відіграє сугестія, виводити себе з подібного стану потрібно самотужки, за допомогою психотренінгів та релаксації.

Джон Карі, доктор медицини, психолог університету Дьюк, стверджує – ті підлітки, які корегували свій емоційний (психіч-

ний) стан за допомогою медикаментів, через 5 років відчувають значне погіршення стану. Тому достатньо при погіршенні емоційного стану підлітка підвищити рівень турботи до нього з боку дорослих, щоб спостерігати зменшення яскравих проявів депресії. Без сумніву, говорити на важкі теми з підлітком надзвичайно складно, але 15-хвилинна бесіда у день може суттєво підтримати дитину. Зокрема, припинити розмови підлітка щодо суїциду, яким вони іноді лякають дорослих та розібратися, навіщо вони це роблять.

Доктор психології Бас вважає «винним» Інтернет (сторінки ВКОНТАКТЕ, TWITTER-«чириканье», Facebook), у якому створюються групи «choking games», які навчають підлітків різноманітним засобам йти з життя. Крім того, існує спеціальний сайт «Як собі нашкодити», у якому викладають інформацію про види аутоагресії. Дорослим потрібно насторожитися: аутоагресія, заподіяння собі болю – спосіб відволіктися від емоційних проблем, сигнал про потребу допомоги.

3. *Харчові розлади, перехід до розряду «худі швабри».* Така проблема передусім існує серед дівчат-підлітків. Визначено, що вони більше, ніж хлопці, піддаються впливу ЗМІ у питаннях ідеалізації тіла («створення іміджу тіла»). Нещодавно, у ЗМІ стали «викладати» фотографії дівчат у природних умовах, без корекції у фотошопі, щоб переконати користувачів: природна краса є гармонійна, приваблива. Зважаючи на те, що сьогодні Інтернет стає єдиним шляхом соціалізації підлітка, його потрібно максимально використовувати у пропаганді здорового способу життя. У цьому питанні також потрібно зменшувати менторство дорослих, пам'ятати, що у підлітків високий рівень страху програти, потреба у змагальності (особливо у дівчат).

Вчені пробують знайти причини такого знуцання над своїм тілом. В першу чергу – це обстановка у родині, слабка представленість конструктивних, соціально позитивних мотивацій (на першому плані – красиве життя, яке повинно початися само по собі, без жодних зусиль). Проблемні дівчата-підлітки постійно шукають задоволення, у них недорозвинена сфера уяви, емпатії, «не ті куміри» для наслідування, погана адаптація до самотності. Також на них позначається вплив групи.

4. *Инфантильність або відстрочка у періоді дорослішання.* Деніель Ноумен, психолог, зазначає, що дорослішання закінчується у різному віці. Останнім часом спостерігається подовження цього періоду. Гвент Гевел, доктор психології, доводить, що у деяких людей дорослішання не настає і у 28 років. Це пояс-

нюється повним заповненням нашого життя Інтернетом, де все сприймається поверхнево, все вирішується простим натисканням кнопки: без зусиль, без глибини.

Можливі причини всепоглинаючої інфантильності у відсутності церемонії процесу дорослішання (ініціації), коли відбувається перетворення підлітка у дорослого. Якщо згадати історичні приклади, то у стародавніх племенах проводилося спеціальне змагання хлопця з супротивником, твариною. Переможець вважався дорослою людиною, «самцем зграї», він міг обирати собі жінку та доводити їй, на що здатен ще. У минулі століття дорослішання наступало у 12 років, тому що у цьому віці починали працювати. У Китаї існують свої критерії дорослішання: сформованість практичних навичок до життя, вміння відстоювати себе, боротьба зі страхом, вагітність у шлюбі чи поза шлюбом, вміння долати труднощі життя тощо.

У сучасному періоді немає ні подібних церемоній, ні чітких критеріїв початку-закінчення дорослішання: закінчення школи, здача іспитів, армія, початок роботи? Потрібні сучасні ритуали ПОСВЯЧЕННЯ у будь-якій формі (спортивні, навчальні заслуги, активний пошук та пропозиція підлітку галузі для самоствердження).

Одним з ефективних критеріїв дорослішання є фінансова незалежність підлітка, формування відповідальності за виконання будь-чого. Але науковці застерігають: підліток тільки тоді може бути відповідальним, коли самостійно приймає рішення, за яке потрібно відповідати. Також прискорює процес дорослішання адекватна самооцінка. Батькам та дорослим (які впливають на її формування) потрібно підтримувати те, що у дитини є, а не підкреслювати те, чого у неї немає.

5. Проблема «батьки-діти». У середині минулого століття провели експеримент: у різні звукоізолювані кімнати поміщали окремо матір та її немовля, вивчаючи різноманітні фізіологічні процеси та мозкову активність досліджуваних. Визначено, що при зміні процесу чи активності у дитини – тут же вони змінювалися у матері (і навпаки). Тобто тісний емоційний зв'язок існує між матір'ю та немовлям не тільки на усвідомлюваному рівні.

Це говорить про потребу враховувати феномен симбіотичних (нерозривних) відношень «дитина-матір». Символічна «пуповина», яка пов'язує їх потрібна розірватися три рази: при народженні, у кризі 3-х років (коли потрібно визнати автономність дитини), у підлітковому віці (визнати право на автономність, послабити контроль за ситуацією). Ознака нерозірваності симбіо-

зу – різні адикції підлітка. Тобто як гіперопіка, так і гіпоопіка у вихованні не допускається.

Слід зазначити, що у всіх публікаціях останнього періоду все більше відповідальності за формування дитини покладається на батьків, а не на суспільні інституції. Американські вчені підраховали: 65 годин підліток на тиждень проводить у спілкуванні зі своїми однолітками, 4 години – з батьками. Відповідно, ні про який позитивний вплив на розвиток дитини мова йти не може.

6. Раннє статеве життя. Ця проблема падіння моральних норм непокоїть дорослих і вважається надсучасною. Але це міф. Професор соціології Кетлін Ейл Богл підняла статистичні дані з 50-х років минулого століття та спростувала падіння моральних норм. Рання вагітність (у 11-15 років) спостерігалася і раніше, просто тоді не було такої кількості публікацій про ці факти. І це був не результат падіння, а результат відсутності знань про контрацепцію.

7. Залякування «bulling» (агресивна поведінка, злісне переслідування, приниження, підрив репутації тощо) та «*Mobbing*» «*ganging*» – психологічні утиски, у першу чергу, групові з боку дорослих, однолітків. При такому явищі спостерігаються постійні негативні виказування, критика на адресу дитини, соціальна ізоляція, розповсюдження неправдивої інформації, приховування інформації, «мелкое пакосничество» оточуючих тощо. Причина криється у консерватизмі дорослих людей, кліматі групи, де цей підліток виховується, не уважності дорослих до змін у поведінці, настрої дитини. Але найбільш несприятливим є *сендвич-мобінг* – неприйняття дитини колективом як вчителів, так і однолітків.

III. Шляхи вирішення підліткових проблем.

Їх часто вміщують на сторінках психолога у газеті «*American press*».

Карл Пікард, доктор філософії, психолог, член Американської асоціації психологів штату Техас (має високий рівень цитування) переймався цією проблемою, все перевіряв на своїх 4 дітях.

Роберт Епштейн досліджував проблему «Батьки-підлітки» та визначив таку хворобу, як «*Love crazy*» (любов батьків, небажання помічати проблеми дитини у цьому віці, втручатися, допомагати). Але є інша категорія батьків, яка занадто контролює підлітків, обмежуючи їх у речах, що є значущими: гроші, одяг, машина. Доведено, що чим сильніші подібні утискання, тим активніше проявляється протест підлітка (втеча з дому, ран-

не одруження). Заборони активізують силу волі, тому потрібно спрямувати її у конструктивне русло.

Батьків хвилює нездатність підлітка правильно розподіляти свої ресурси: час, енергію, гроші. Потрібно надати йому більше «дорослих» прав. Зокрема, перекласти функції приймати рішення про власне здоров'я, підписувати контракти, вирішувати фінансові проблеми родини, працювати. Достатньо ефективним для прискорення процесу дорослішання є покладання відповідальності за, наприклад, невеличке підприємство. Це особливо дієве у 13-15 років у невеличких містах. Дуже ефективним для підлітка буде організація власні справи. Це організує час, сформує мотивацію до успішного життя.

Крім того, дорослим потрібно більше часу приділяти дитині, розпитувати, спостерігати, пригортати до себе (людей щасливих, впевнених у собі, з нормальними статевими відношеннями у дитинстві батьки обнімали не менше 30 разів на день). Вірджинія Сатір, відомий сімейний психотерапевт провела дослідження та визначила: щоб вижити, нам необхідно 4 обійми на день, щоб бути здоровим – 8 обіймів, щоб гармонійно розвиватися – 12.

Певна увага приділяється спеціальній програмі для підлітків у США – супротиву поганим звичкам. Вона вчить, як протистояти спокусі однолітків – діяти за принципом: «просто скажи НІ».

Цікавий факт – впровадження такої програми збільшило кількість залежних, сугестивних. В.Сатір пояснила це так: чим більше дорослий закликає до того, щоб вміти сказати «НІ» поганим звичкам, наводячи масові приклади з життя, тим більша впевненість підлітка, що заборонені випивка, тютюн, наркотики – норма. Боротьба з зайвою вагою, протидія суїциду – чим більше розповідей про те, що це погано, тим вища впевненість підлітка, що це шлях вирішення проблеми. Справа у тому, що підліток бачить інший підтекст у такій агітації: подивись – всі навкруги це роблять! Заборона перетворюється на пропаганду. А потрібна не заборона, а пропаганда здорового способу життя з відповідними прикладами.

Доктор Річард О'Конор (провідний практичний австралійський психолог) у статті «Вседозволяюче виховання» визначив найбільші помилки батьків, надав типологію видів неправильного виховання: «виховання потаканням», надання дитині всього найкращого, дозвіл собі заради дитини відступати від норм та правил. Це призводить до руйнації системи загальнолюдських, сімейних цінностей, порушень у розвитку дитини; «компен-

саторне виховання» – притаманне батькам, що у дитинстві не отримували матеріальних благ, достатнього спілкування, мали непорозуміння з однолітками, розлучалися з близькими людьми. Тому вони занадто прискіпливо відносяться до цих аспектів у житті власної дитини, не залишають їм свободи слова, вибору, самі вирішують, що краще для дитини. «Виховання умовами» – батьки при такому вихованні постійно пропонують дитині «бартер»: свобода вибору, вчинку дитині надається при умові виконання нею певних вимог дорослих. «Індиферентна вседозволеність» – її дозволяють собі занадто занурені у справи, хобі, у себе, у заробітки грошей батьки, які не мають (та і не шукають) часу для спілкування з дитиною. Тому вони всіляко «відкупляються» від неї, пропонуючи робити, що їй заманеться.

Підсумовуючи огляд Інтернет-публікацій, можна зазначити наступне. Період дорослішання – перехід на новий етап розвитку, значний, важкий період у становленні дитини. У цей період виникають як знайомі нам проблеми (спілкування з однолітками, непорозуміння з дорослими), так і нові, які формує сучасний стиль життя (створення іміджу тіла, мобінг). Вони потребують від психологів, педагогів активного пошуку шляхів їх вирішення, тому що дорослішання, adolescence – останній, найважливіший відрізок у переході до прагматичного, жорстокого, цинічного дорослого життя.

Список використаних джерел

1. Аронсон Элиот. Общественное животное / Э.Аронсон. – Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006. – 416 с.
2. Психология человека от рождения до смерти. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с.
3. Хок Р. 40 исследований, которые потрясли психологию / Роджер Хок. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2009. – 509 с.
4. Чалдини Р. Законы и тайны поведения человека. Психологический атлас поведения человека / Р.Чалдини, Д.Кенрик, С.Нейберг. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. – 575 с.
5. Веб-ресурс Resources for child and adolescent mental health. – Режим доступа: <http://www.birchmore.org/camhs/> ;
– Электронный документ: книга «Adolescent Development» // Режим доступа: http://www.dartmouth.edu/~ethics/docs/syl_ed62.pdf;
– Электронная библиотека раздел/тэги adolescent psychology. – Режим доступа: <http://www.librarything.com/tag/adolescent+psychology>;

- Книга по запросу «Adolescent Behavior and Society (Paperback)»: Rolf E. Muuss (Editor). – Режим доступа: <http://www.tower.com/adolescent-behavior-society-rolf-e-muuss>– <http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.htm>; http://www.enotes.com/topic/Adolescent_psychology <http://www.mnsu.edu/emuseum/cultural/anthropology/Mead.html>
- Канадский психологический журнал. – Режим доступа: http://www.canadianliving.com/moms/teens/the_adolescent_mind.php;
- Статьи по результатам нейробиологических, физиологических исследований. – Режим доступа: http://ucl.academia.edu/CatherineSebastian/Papers/537548/Neural_processing_associated_with_cognitive_and_affective_Theory_of_Mind_in_adolescents_and_adults;
- Описание процесса взросления. – Режим доступа: http://www.adolescentmind.com/adolescent_mind1.htm;
- Adolescence – Biological Changes Associated With Puberty. – Режим доступа: <http://social.jrank.org/pages/14/Adolescence-Grand-Theories-Adolescent-Development.html>;
- Справочные материалы. – Режим доступа: <http://www.answers.com/topic/adolescence>;
- Журнал «Наука каждый день». – Режим доступа: <http://www.sciencedaily.com/releases/2008/08/080814154429.htm>
- Журнал он-лайн «Психология сегодня». – Режим доступа: <http://www.psychologytoday.com>

Problems of teens' age are on the focus of interest of both domestic and foreign psychologists. The analysis of the Internet publications about adolescences' problems, the reasons that cause them are represented in the article. The American and European psychologists are researching the reasons and explain them by the aspects of physiological development, lack of the proper brining-up process, the low level of own determination to self-develop. The classification of the problems is of the unique interest: the influence of the mass-media, the necessity to create the «body-image», mobbing. Besides that, the information about the types of the brining-up methods which cause these problems is rendered. The links to the results of the empiric research provide the data to correct the problems in the adolescence.

Key words: adolescence, infantivity, brain maturing, mutual understanding, teenager.

Отримано: 14.10.2012 р.